

Aneta Marek

Akademia Pomorska
Słupsk

ZAMKNIĘTA STREFA REJONU CZARNOBYLA JAKO MIEJSCE DESTYNACJI TURYSTÓW

THE CLOSED ZONE OF THE AREA OF CHERNOBYL AS THE PLACE DESTINATIONS OF TOURISTS

Zarys treści: Czarnobyl i rozciągająca się wokół niego „zamknięta strefa” o promieniu ok. 30 km od kilku lat cieszy się zainteresowaniem turystów. Wiele biur turystycznych, głównie ukraińskich, ale ostatnio również polskich, podjęło się próby organizowania wycieczek do tej strefy. Mimo panującego powszechnie przekonania o zgubnych skutkach awarii, zagrożeniu skażeniem i promieniowaniem, rejon Czarnobyla jest licznie odwiedzany, a wśród turystów duży odsetek stanowią osoby z Europy Zachodniej. W artykule przybliżono skutki katastrofy, która była efektem eksperymentu prowadzonego przez pracowników elektrowni. Podjęto próbę zaprezentowania motywów wyjazdów w rejon Czarnobyla oraz – opierając się na informacjach z biura podróży – dokonano analizy ruchu turystycznego. Na podstawie ofert turystycznych przedstawiono program zwiedzania „zamkniętej strefy”.

Słowa kluczowe: Czarnobyl, katastrofa, turystyka atomowa, tanatourystyka

Key words: Chernobyl, catastrophe, atomic tourism, thanatourism

Wstęp

Po katastrofie, która nastąpiła 26 kwietnia 1986 roku w wyniku nieudanego eksperymentu pracowników elektrowni jądrowej w Czarnobylu, strefa o największym skażeniu, na terenie której leżą opustoszałe miasta Czarnobyl, Prypeć oraz wyludnione wioski, stała się na wiele kolejnych lat właściwie niedostępna. Najbardziej znane miejsce w historii światowej energetyki atomowej, a jednocześnie utożsamiane z największą w drugiej połowie XX wieku katastrofą, kojarzone głównie ze skażeniem środowiska, śmiercią, pojawieniem się wad genetycznych oraz dramatem przesiedleńczym mieszkańców, stało się ofertą turystyczną nie tylko ukraińskich, ale również kilku polskich biur podróży.

Czarnobyl – główne miasto tzw. zamkniętej strefy – położony jest na północnej Ukrainie, u ujścia rzeki Usz do Prypeci, w obwodzie kijowskim, w odległości ok.

20 km na południe od granicy z Białorusią (ryc. 1). Miasto stało się znane, gdy w latach siedemdziesiątych XX wieku w odległości 18 km od niego zbudowano elektrownię atomową.

Ryc. 1. Położenie Czarnobyla na Ukrainie

Fig. 1. Location of Chernobyl on the background of Ukraine

Źródło: opracowanie własne

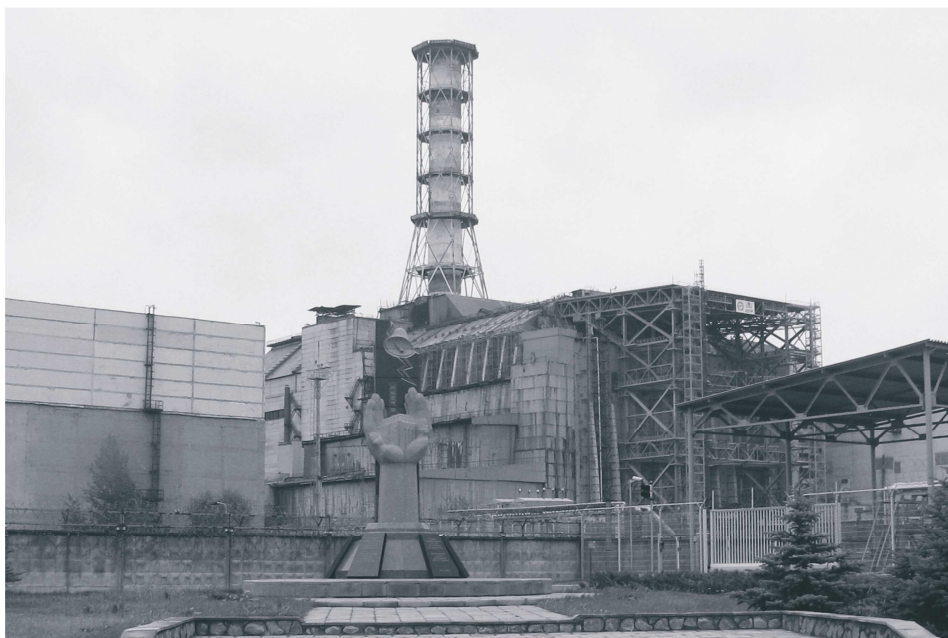
Decyzja o budowie elektrowni atomowej, składającej się z sześciu bloków, zapadła w 1966 roku. Jednocześnie postanowiono wybudować miasto Prypeć, będące zapleczem dla pracowników elektrowni i ich rodzin, zlokalizowane w odległości 3 km od elektrowni. Elektrownia atomowa rozpoczęła działalność w 1977 roku wraz z uruchomieniem pierwszego bloku. Kolejne bloki uruchamiano stopniowo w latach 1978, 1981 i 1984. Kolejne dwa, w wyniku awarii, nigdy nie zostały ukończone (Jezierski 2006). Warto zaznaczyć, iż reaktory typu RBMK (Kanałowy Reaktor Dużej Mocy), wykorzystujące grafit jako moderator, budowane były jedynie na terenie byłego Związku Radzieckiego, w celu produkcji plutonu, stosowanego do konstrukcji bomb atomowych (Kubowski 1994). Reaktory te nie spełniały norm bezpieczeństwa przyjętych w krajach zachodnich.

Katastrofa w Czarnobylu i jej skutki

Bezpośrednią przyczyną katastrofy w elektrowni atomowej w Czarnobylu był przeprowadzany eksperyment, polegający na obniżeniu mocy reaktora i zbadaniu możliwości awaryjnego zasilania własnych urządzeń bloku energią elektryczną dostarczaną przez generator podczas jego wybiegu (Kubowski 1994). W wyniku braku

doświadczenia, błędów konstrukcyjnych, lekceważenia zasad bezpieczeństwa związanych z działalnością układu awaryjnego nastąpiła niestabilna i niekontrolowana czynność reaktora (Jaworowski 2006, Strupczewski 2005). Samoczynny wzrost mocy reaktora wpłynął na wzrost temperatury rdzenia i rozkład wody na wodór i tlen. Skutkiem takiej reakcji była eksplozja. Nastąpiła ona 26 kwietnia 1986 roku o godz. 1.24, powodując w konsekwencji pożar, w wyniku którego doszło do całkowitego stopienia rdzenia reaktora przy jednoczesnym uwalnianiu do atmosfery substancji radioaktywnych (Jaworowski 2006). Wśród tych substancji najniebezpieczniejsze dla zdrowia ludzkiego były promieniotwórcze izotopy jodu I-131 i cezu Cs-134, Cs-137.

Intensywna akcja ratownicza, polegająca na gaszeniu palącego się grafitu w szczątkach reaktora, prowadzona była przez ponad 100 strażaków. Wykorzystano do tego celu helikoptery, z których zrzucano tony piasku, związki boru i ołowiu bezpośrednio na zniszczony reaktor. Podczas katastrofy elektrowni, według oficjalnych danych, zginęło ogółem 31 osób, z czego 28 osób zmarło w wyniku otrzymania wysokich dawek promieniowania (sięgających 4000-16 000 mSv¹), a 3 osoby wskutek poparzeń i uszkodzeń ciała. W pracach nad zwalczaniem skutków awarii brało udział ponad 200 tysięcy żołnierzy, strażaków, pracowników budowlanych określanych mianem likwidatorów. W łagodzeniu skutków awarii uczestniczyła również

Fot. 1. Sarkofag nad reaktorem 4 w elektrowni atomowej w Czarnobylu (fot. Aneta Marek)
Photo 1. The sarcophagus over reactor number 4 of Chernobyl nuclear power station (photo by Aneta Marek)

¹ Sivert to jednostka dawki promieniowania pochłoniętego przez organizm. Dla porównania: tło promieniowania w Polsce wynosi średnio od 0,1 do 0,4 mikrosivertów/godzinę ($\mu\text{Sv/h}$).

grupa 400 górników, która drążyła tunel w celu przedostania się pod reaktor i zamontowania betonowej platformy. Istniało bowiem zagrożenie przedostaniem się stopionego rdzenia do wód gruntowych (Jeziński 2006).

Ostatecznie prace te zakończono w listopadzie 1986 roku zbudowaniem betonowej konstrukcji osłaniającej szczątki reaktora, zwanej sarkofagiem (fot. 1). Osłona budowana była w wielkim pośpiechu, dlatego nie jest wolna od wad. Jej stabilność zapowiadano na dwadzieścia lat, a podczas tego okresu konstrukcja narażona była na działanie warunków atmosferycznych, które powodowały jej niszczenie. Dlatego konieczna okazała się budowa nowej konstrukcji, która osłoni ruiny reaktora. Projekt ten, podpisany przez władze Ukrainy z europejskim koncernem „Novarka”, a sfinansowany przez Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju w wysokości 800 mln euro, planuje się ukończyć w grudniu 2011 roku (Karolkiewicz 2007).

Jednak największy dramat spowodowany katastrofą w elektrowni atomowej dotknął mieszkańców miasta Prypieć, których przesiedlono (fot. 2, 3). Ewakuację zarządzono już 27 kwietnia, objęła ona ponad 49 000 osób z Prypoci. W ciągu 3 godzin 1200 autobusów wywiozło mieszkańców miasta (Jaworowski 2006). Kilka dni później wywieziono również ludność z sąsiednich miejscowości (fot. 4), zlokalizowanych w promieniu 30 km od centrum największego skażenia (Opaczyczi, Kopczi, Paryszew). Łącznie swoje domy opuściło ponad 110 tysięcy mieszkańców.

Fot. 2. Opuszczone miasto Prypieć (fot. Aneta Marek)
Photo 2. The abandoned town of Prip'yat (photo by Aneta Marek)

Fot. 3. Wnętrze kuchni hotelowej w Prypeci (fot. Aneta Marek)
Photo 3. Inside of the hotel's kitchen in Pripjat (photo by Aneta Marek)

Fot. 4. Opuszczona wioska (fot. Aneta Marek)
Photo 4. Abandoned village (photo by Aneta Marek)

Z myślą o przesiedlonych podjęto budowę nowego miasta Sławutycz, położonego po przeciwległej stronie Zbiornika Kijowskiego. Znaczna część wysiedlonych znalazła również schronienie w dawnych republikach ZSRR. Jednakże kilkanaście osób, mimo początkowego sprzeciwu władz, powróciło do opuszczonych wsi². Na terenie największej radiacji środowiska przyrodniczego wyznaczono specjalną strefę, której skażony krajobraz przez wiele następnych lat został częściowo wyłączony z działalności człowieka.

Katastrofa w Czarnobylu oprócz skażenia środowiska w najbliższym otoczeniu elektrowni wywołała bardzo niekorzystne zjawiska psychologiczne nie tylko wśród przesiedlonych mieszkańców i pracowników biorących udział w akcji ratunkowej, ale również wśród ludności innych krajów. Spowodowane to było przede wszystkim – typowym dla ZSRR – zatajaniem informacji w pierwszych godzinach po awarii, sfałszowanym przekazem i przepływem wiadomości. Świat dowiedział się o katastrofie dopiero 27 kwietnia, kiedy pracownicy elektrowni w Forsmark w Szwecji zanotowali niepokojąco wysokie skażenie powietrza, które było efektem przesuwającej się w kierunku Europy północnej radioaktywnej chmury (*Bitwa o Czarnobyl* 2006). Warto dodać, że w Polsce pierwsza informacja o skażeniu pojawiła się 28 kwietnia. Pochodziła z Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Mikołajkach, podano w niej, że radioaktywność jest 550 tysięcy razy wyższa niż dzień wcześniej. Podobne informacje potwierdzały placówki sieci monitoringu radiacyjnego Służby Pomiarów Skażeń Promieniotwórczych, zarządzane przez Centralne Laboratorium Ochrony Radiologicznej w Warszawie (Jaworowski 2006).

Brak wiarygodnych informacji spowodował wśród ludności obawy, strach przed skutkami awarii elektrowni atomowej, wybuchy paniki, przejawiające się jako radiofobia, zwłaszcza że pamiętne były skutki wybuchu bomby atomowej w Hiroszynie i Nagasaki. Media donosiły głównie o zwiększonych zachorowaniach na nowotwory, zmianach genetycznych, mutacjach, tysiącach ofiar. Początkowe przekonanie naukowców o zgubnych skutkach katastrofy w Czarnobylu z biegiem lat zaczęło się zmieniać. Po upływie ponad dwudziestu lat eksperci stwierdzili, że nie ma żadnego zagrożenia promieniowaniem, a jego poziom jest porównywalny do promieniowania w Warszawie (Rotkiewicz 2006). Według prof. Jaworowskiego, ze sporządzonego przez Komitet Naukowy ONZ ds. Skutków Promieniowania Atomowego (UNSCEAR) raportu wynika, że nie ma żadnych naukowych dowodów, by wśród ludności Ukrainy, Rosji i Białorusi zwiększyła się liczba zachorowań na raka lub wystąpiły inne choroby mogące mieć związek z promieniowaniem. Stwierdzono natomiast ogromny wzrost chorób psychosomatycznych – zaburzeń układów oddechowego, trawienno i nerwowego (Rotkiewicz 2002). Choroby te są wynikiem paniki i ogromnego stresu, jaki przeżywała ludność wysiedlanych terenów.

Przytoczone przykłady rozbieżności w informacjach dotyczących skutków awarii reaktora nr 4 w okresie bezpośrednio po katastrofie i w chwili obecnej skłaniają wiele osób do sprawdzenia odizolowanej strefy, stanowiącej ponure świadectwo katastrofy.

² Informacje uzyskane od przewodnika oprowadzającego po rejonie Czarnobyla i Prypeci.

Turystyka w Czarnobylu

Od wielu lat obserwowane jest zainteresowanie odwiedzaniem obiektów przemysłowych lub miejsc związanych z katastrofami. Zostało ono ujęte jako jedna z form uprawiania turystyki, wśród nich wyróżnia się „turystykę atomową”. Obiekty te jeszcze kilkadziesiąt lat temu odwiedzane były przez naukowców i studentów kierunków technicznych, np. energetyki. Współcześnie czynią to turyści, a ofertę zwiedzania deklarują biura turystyczne w różnych krajach. Do najpopularniejszych miejsc należą elektrownie atomowe Jaslovské Bohunice na Słowacji, Temelin w Czechach, Ignalina na Litwie, Oskarshamn w Szwecji, Flamanville we Francji. Gwarantowane przez wiele międzynarodowych organizacji naukowych bezpieczeństwo pod względem promieniowania stwarza możliwość eksploracji także wydzielonej strefy obejmującej Czarnobyl i Prypeć, będącej jeszcze w latach dziewięćdziesiątych miejscem zupełnie odizolowanym od jakiegokolwiek działalności turystycznej.

Pomimo wielu stereotypów, które narosły wokół skutków awarii reaktora w Czarnobylu, od kilku lat widać wyraźne zainteresowanie turystyczne „zamkniętą strefą”. Zastanawiająca jest motywacja osób uczestniczących w tego rodzaju wycieczkach. Z pewnością najważniejsza jest ciekawość miejsca, co do bezpieczeństwa którego spierało się i spiera wiele organizacji naukowych i ekologicznych. Niektórzy turyści odwiedzają tę strefę jako miejsce tragicznych wydarzeń, związanych ze śmiercią osób uczestniczących w akcji ratowniczej czy też pewną psychozą w okresie bezpośrednio po awarii. Turystyka do miejsc dokumentujących i upamiętniających śmierć oraz katastrofalne wydarzenia w wymiarze historycznym, edukacyjnym i dziedzictwa kulturowego została ujęta w literaturze jako *tanatoturystyka* lub *dark tourism*. Ta forma turystyki, rozpatrywana w szerszym aspekcie jako turystyka poznawcza, pojawiła się stosunkowo niedawno, w 1996 roku (Tanaś 2006).

Pierwsza propozycja wyjazdów o charakterze turystycznym do „zamkniętej strefy” ukazała się w ofercie biura „Czarnobylinterinform” w 2000 roku, a wykorzystując znaczne zainteresowanie turystów z wielu krajów, przygotowało ją również kilka kijowskich biur turystycznych (m.in. „SAM Travel”, „Stay in Kijew”, „SoloEast Travel”). Uczestnicy mają możliwość przyjrzenia się katastrofalnym skutkom eksperymentu naukowców z elektrowni atomowej, związanym z wysiedleniem mieszkańców Prypeci, sprawdzenia na aparaturze pomiarowej (licznikach Geigera-Müllera) zakresu promieniowania w różnych miejscach strefy, jak również obserwacji dzikiej przyrody. Dodać należy, że ponaddwudziestoletnia izolacja od działalności człowieka wpłynęła na bujny rozwój przyrody. Można zatem spotkać żubry, konie Przewalskiego, wilki, czarne bociany, orły bieliki, a populacja dzików jest 10-15 razy liczniejsza niż poza strefą (Rotkiewicz 2007).

Przejazd przez „zamkniętą strefę” określany jest często mianem „Czarnobyl Tour”, podczas którego odwiedzić można najważniejsze miejsca związane z największą katastrofą ekologiczno-technologiczną. Oferty wyjazdu do Czarnobyla zarówno polskich, jak i ukraińskich biur podróży są bardzo zbliżone. Wjazd do strefy odbywa się przez przejście kontrolne Dytyatki, gdzie kontroli poddawane są dokumenty uczestników wycieczki. Zwiedzanie zaczyna się od wizyty w siedzibie biura „Czarnobylinterinform”. Tam przekazywane są przez przewodnika wszystkie wskazówki

i zalecenia dotyczące zwiedzania „zamkniętej strefy”. Do typowych, mających zapewnić bezpieczeństwo turystów, należy zaliczyć: zakaz zrywania roślin, grzybów i owoców, dotykania mchu, gleby, przedmiotów pokrytych kurzem. Zaleca się spacerowanie wyłącznie drogami asfaltowymi i betonowymi. Program wycieczki zawiera przejazd pod budynek elektrowni, gdzie w krajobrazie dominuje słynny sarkofag. Na punkcie widokowym nieopodal elektrowni postawiono pomnik ku czci ofiar Czarnobyla. W dalszej części znajdują się: pomnik poległych strażaków, port na Prypeci ze zgromadzonym składem barek, stadion, gdzie jako eksponaty pozostawiono kilka maszyn pracujących podczas akcji ratowniczej.

Najbardziej przynębiające wrażenie sprawia miasto Prypeć, które jego mieszkańcy opuszczali w pośpiechu. Wyludnione przez lata, stało się łupem złodziei. Zdemontowano wiele elementów infrastruktury technicznej i budowlanej, widoczna jest postępująca dewastacja obiektów. W drodze powrotnej możliwy jest postój przy pomniku „Prypeć 1970”. W miejscu tym trzeba spojrzeć w kierunku tzw. czerwonego lasu – na który spadł pył radioaktywny. Efektem tego było znaczne skażenie terenu, które spowodowało zmianę koloru liści i obumarcie okolicznych drzew i krzewów.

Zwiedzanie kończy się w biurze „Czarnobylinterinform”, gdzie każdy uczestnik przechodzi kontrolę dozymetryczną. Warto zaznaczyć, że w drodze powrotnej, na przejściu kontrolnym Dytyatki, uczestnicy wycieczek poddawani są drugiej rutynowej kontroli dozymetrycznej. Podczas pobytu w „zamkniętej strefie” promieniowanie było zróżnicowane w zależności od odwiedzanego miejsca i wahało się od 0,5 $\mu\text{Sv/h}$ do 10 $\mu\text{Sv/h}$ ³. Najwyższe wartości licznik notuje w rejonie metalowych urządzeń „wesołego miasteczka” w Prypeci (7,22-9,87 $\mu\text{Sv/h}$) oraz tzw. czerwonego lasu. Nieco niższe wartości można zaobserwować przy mchu porastającym asfalt w Prypeci (5,58 $\mu\text{Sv/h}$), zaś najniższe – w rejonie elektrowni w Czarnobylu: przy bramie wjazdowej na teren w odległości ok. 20 m od sarkofagu (3,88 $\mu\text{Sv/h}$) i przy pomniku na platformie widokowej (od 1,45 $\mu\text{Sv/h}$ do 3,16 $\mu\text{Sv/h}$). Podobne wartości są podawane w publikacjach naukowych.

W Polsce biurem organizującym wycieczki do „zamkniętej strefy” jest „BisPol” z Jasła, mające również oddział w Krakowie. Oferty wycieczek do Czarnobyla pojawiły się w nim w 2007 roku. Obecnie takie wyjazdy zaczęły organizować także biura „Chortycja” z Przemyśla i „Supertramp” z Krakowa. Wycieczki organizowane są również przez grupę pasjonatów i sympatyków związanych z Polskim Towarzystwem Nukleonicznym, funkcjonujących pod nazwą „Strefa Zero”. Pełną analizę ruchu turystycznego w trzech ostatnich latach przedstawiono na podstawie danych z biura „BisPol”. W ciągu 3 lat odbyło się do „zamkniętej strefy” 21 wyjazdów, w których udział wzięły 882 osoby (tab. 1).

W wyjazdach udział biorą głównie mężczyźni. Stanowią oni ponad 70% uczestników grup. Kobiet najwięcej w grupie było 16, najmniej 1. Dominują osoby w wieku do 35 lat – aż 80%. Liczba uczestników w grupach wiekowych 18-24 lat i 25-35

³ Pomiary wykonano 16 września 2008 roku na podstawie dwóch liczników Geigera-Müllera, będących własnością uczestników wyjazdu, oraz licznika należącego do przewodnika po „zamkniętej strefie”.

Tabela 1
Liczba wyjazdów do Czarnobyla organizowanych przez biuro „BisPol” w latach 2008-2010

Table 1
The number of organized trips to Chernobyl by the agency Bis-Pol in 2008-2010

Lata	Liczba wyjazdów	Liczba osób	Średnia liczba osób w grupie
2008	2	67	33
2009	8	378	47
2010	11	437	39

Źródło: informacje uzyskane od organizatora wyjazdów do Czarnobyla Mateusza Raka z biura „BisPol”

lat rozkłada się równomiernie, odpowiednio po 40%. Warto również zaznaczyć, iż wśród klientów biura większość stanowili Polacy. Polscy uczestnicy wycieczek pochodzą z miast: Warszawy, Szczecina, Poznania, Wrocławia, Krakowa, Rzeszowa, Lublina oraz aglomeracji śląskiej i Trójmiasta. Zanotowano również uczestników z innych krajów: Niemiec, Francji, Szwecji, Holandii, Ukrainy, Białorusi, Czech, Słowacji, Stanów Zjednoczonych. Zróżnicowanie narodowościowe osób wykupujących wycieczkę do „zamkniętej strefy” jest zatem znaczne.

Ruch turystyczny w Czarnobylu rozwija się dość prężnie, choć jedynie za pośrednictwem biur podróży. Wyjazdy indywidualne są utrudnione, gdyż o przepustkę należy ubiegać się w ukraińskim Ministerstwie ds. Sytuacji Nadzwyczajnych oraz ds. Ochrony Ludności od Skutków Awarii Czarnobylskiej i nie ma gwarancji jej uzyskania (Tomala 2010). Warto również zaznaczyć, że w świadomości wielu ludzi funkcjonuje przekonanie o skażeniu środowiska i dużym promieniowaniu w rejonie przygranicznym Ukrainy i Białorusi. Z pewnością oferty wyjazdów turystycznych do Czarnobyla budzą niezrozumienie i niechęć większej części społeczeństwa. Dlatego Czarnobyl jest i będzie miejscem destynacji specyficznej grupy turystycznej, mającej na uwadze z jednej strony pewne doznania, wrażenia, refleksje czy upamiętnienie katastrofy, z drugiej zaś dociekliwość wynikającą z rozbieżności danych, przekazywanych przez różne środowiska naukowe i ekologiczne.

Widać wyraźnie, że oferowane usługi i jednocześnie wzrastający koszt takich wycieczek z pewnością wpłyną na ekonomiczny rozwój regionu kijowskiego. Władze Ukrainy traktują „zamkniętą strefę” jako magnes przyciągający turystów. W mediach pod koniec 2010 roku pojawiły się informacje o planach władz Ukrainy związanych z ogólną dostępnością strefy i przekształceniem jej w atrakcję turystyczną. Wizyty w okolicach elektrowni być może staną się jedną z ważniejszych „atrakcji” EURO 2012. Takie stanowisko sprzyja jednak różnym negatywnym zachowaniom turystów, związanym z dewastacją, kradzieżami i malowaniem graffiti na budynkach w Prypeci i wyludnionych wioskach. Z pewnością wyjazdy większości turystów pozabawione będą charakteru refleksyjnego, związanego z upamiętnieniem jednej z największych katastrof drugiej połowy XX wieku.

Literatura

- Bitwa o Czarnobyl* (film), 2006, reż. T. Johnson, Discovery Channel
- Jaworowski Z., 2006, *Demony Czarnobyla*, Świat Nauki, s. 46-55
- Jezierski G., 2006, *20 lat po Czarnobylu*, Energia Gigawat, 5 (<http://gigawat.info/archiwum/article/articleview/737/1/64/index.html>)
- Karolkiewicz M., 2007, *Kopuła dla Czarnobyla*, Przegląd, 42, s. 59
- Kubowski J., 1994, *O przyczynach awarii elektrowni jądrowej w Czarnobylu*, Postępy Techniki Jądrowej, 37, 3, s. 2-14
- Rotkiewicz M., 2002, *Psychokatastrofa*, Polityka, 15, s. 74-75
- Rotkiewicz M., 2006, *Zabójczy mit Czarnobyla. Rozmowa z prof. Zbigniewem Jaworowskim*, Polityka, 15, s. 88-92
- Rotkiewicz M., 2007, *Rezerwat Czarnobyl*, Polityka, 38, s. 114-115
- Strupczewski A., 2005, *Czy awaria taka jak w Czarnobylu może powtórzyć się w polskiej elektrowni jądrowej?* Cykl: Energetyka atomowa, Biuletyn Miesięczny PSE, październik, s. 9-24
- Tanaś S., 2006, *Tanatoturystyka – kontrowersyjne oblicze turystyki kulturowej*, Peregrinus Cracoviensis, 17, s. 85-100
- Tomala R., 2010, *Czarnobyl – „promieniotwórczy” przykład turystyki ekstremalnej?* W: *Z badań nad wpływem antropopresji na środowisko*, red. R. Machowski, M.A. Rzętała, t. 11, Sosnowiec, s. 109-118

Summary

Chernobyl and “the closed zone” that stretches out around of 30 km have been within the interest of tourists for many years. Many tourist offices mainly Ukrainian, but recently also Polish ones undertook the attempt to organize trips to “the closed zone”. In spite of the fact it is believed that the catastrophe made the fatal effects by contaminating and radiating, the area of Chernobyl is visited by quite large amount of tourists among others those from western Europe. In the article was pointed out the effects of the disaster which has happened due to the experiment conducted by employees of Chernobyl. It is a chance to show the tourist motives of visiting the mentioned area. The research was made thanks to the dates of the tourist office that helped to make analysis of the tourist movement. By using the tourist offers there was shown the program of visiting “the closed zone”.